

HÄMEEN LIITTO
Regional Council of Häme

Kanta-Hämeen hallitusohjelmatavoitteet 2023

Hyväksytty: Hämeen maakuntahallitus 30.12.2022

Kanta-Hämeen maakunta

Kanta-Hämeen maakunta on kasvu- ja kehitysmahdollisuuksiltaan yksi Suomen parhaimmista alueista.

Maakuntamme on erikoistunut elintarvikkeiden ja metallituotteiden valmistukseen ja metallien jalostukseen. Näiden lisäksi jätteenkeräys, -käsittely ja loppusijoitus sekä tukku- ja vähittäiskaupan toimialat korostuvat työllistävinä aloina. Alueella on myös merkittävää puolustusteollisuuden toimintaa ja alan osaamista. Kanta-Häme on kuitenkin useilla mittareilla alisuoriutunut potentiaaliinsa ja sijaintiinsa nähden. Tämä näkyy mm. väestönkehityksessä, vientiteollisuuden osuudessa koko maan viennistä ja alhaisena TKI-intensiteettinä. Viennin arvo koko maan viennistä on vain vajaan kolmen prosentin luokkaa.

Kanta-Hämeessä on tahtoa ja osaamista kääntää kehitys vahvaan nousuun. Hallitusohjelmaan esittämiemme tavoitteiden edes osittainen toteutuminen antaa maakunnallemme huomattavasti paremmat edellytykset maksimoida potentiaalinsa koko Suomen hyväksi.

Logistinen sijainti keskellä eteläisen Suomen tavara- ja henkilöliikenteen päävirtoja merkitsee sitä, että alueella tehtävät liikenneinfrastruktuuri-investoinnit edesauttavat paitsi Kanta-Hämeen myös koko eteläisen Suomen elinvoiman kehittymistä. Kehittämistemme kärjet perustuvat Kestävän kasvun Häme 2022–2025-maakuntaohjelmaan, jonka vihreän ja digitaalisen siirtymän sisältöihin kytkeytyvät osaavan työvoiman koulutus, tutkimus, huoltovarmuus ja elinkeinoelämä. Oman yliopiston tai yliopistokeskuksen puuttuminen on jättänyt Kanta-Hämeen nykyisten innovaatioekosysteemisopimusten ulkopuolelle.

Koronapandemian ja Ukrainassa käytävän sodan värittämässä taloudellisesti haastavassa tilanteessa Suomen on kansallisesti kyettävä priorisoimaan investointeja, joista on saatavissa hyötyä nopeasti ja hyvällä hyötysuhteella. Tulevaisuutta on rakennettava siten, että tehtävät ratkaisut ovat myös luonnon ja sen monimuotoisuuden kannalta kestäviä.

Kasvamisemme ja kehittämistemme tukemiseksi hallitusohjelmaan on tarpeen sisällyttää seuraavat asiasisällöt.

Suomen päärata

Maamme ylivoimaisesti tärkein ratayhteys, Suomen päärata, kulkee Kanta-Hämeen maakunnan läpi. Se on henkilö- ja tavaraliikenteen määrillä mitattuna koko maan merkittävin ratayhteys ja ennusteiden mukaan se on sitä myös tulevaisuudessa. Päärata sivuyhteyksineen palvelee isoa osaa Suomea.

Raideliikenteen ja kehittämisen suuret investoinnit tulee kohdentaa Suomessa sinne, missä investoinneista saatava hyöty on suurin ja nopeimmin ulosmitattavissa.

Ensisijainen raideyhteyksien parantamisen kohde tulee olla pääradan tukkoisimman osan, Helsingin ja Tampereen välisen ratayhteyden parantaminen ja tarvittavien lisäraiteiden rakentaminen nykyiselle ratalinjaukselle. Pasila-Riihimäki-välin parantamisen 2. ja 3. vaihetta tulee nopeuttaa ja koko yhteysvälin suunnitteluun ja toteutukseen tulee hakea EU- ja CEF-rahoitusta, joka hankkeiden osarahoituksena täydentää kansallista omarahoitusosuutta.

Hämeen liitto vastustaa Suomiradan edistämistä hankeyhtiön esittämän oikorata-vaihtoehdon mukaisesti.

Pääradan perusparantamisella ja lisäkapasiteetin rakentamisella nykyiselle ratakäytävälle on laaja positiivinen vaikutus elinvoimaan, sujuvaan työssäkäyntiliikenteeseen, tavarakuljetuksiin ja vientiin. Elinympäristöjen tarpeetonta pirstoutumista luonnossa tulee välttää. Kustannus-, hyöty-, luonto- ja ilmastoaspektien kannalta lisäraiteiden toteuttaminen nykyiselle ratakäytävälle on ainoa järkevä vaihtoehto, jonka toteutusta on kiirehdittävä yhdessä ratatekniikan uusimisen kanssa. Kaavavalmius pääradan investointien toteutusta varten on hyvä.

Radan eteläisen osan kapasiteetin lisääminen mahdollisimman nopeasti vaikuttaa myös Tampereen pohjoispuolisen ja pääradan oksayhteyksien henkilö- ja tavaraliikenteen paranemiseen ja palvelee siten laajaa aluetta aina Lappia myöten. Pääradan merkitys Oulusta Tornion kautta Ruotsiin ja siitä edelleen Norjaan on Suomen huoltovarmuuden kannalta merkittävä.

Osaavan työvoiman liikkuvuuden parantamiseksi ja matka-aikana tehtävän työn mahdollistamiseksi on eteläisen Suomen raideliikenteen kehittämisessä Helsinki-Tampere-yhteyksivälillä ja Turku-Tampere-yhteyksivälillä parannettava seutuliikenteen tarjontaa. Hyvä seutuliikenne mahdollistaa erilaisten asumisen ratkaisujen toteuttamisen ja palvelee myös kulttuuri- ja vapaa-ajan tapahtumia.

MORE – Älykäs ja ekologinen teollisuuspuisto

Hämeenlinnan ja Janakkalan rajalla sijaitseva Moreeni-Rastikangas-alue, MORE, on yksityisillä investoinneilla laajentuva suuren mittaluokan teollisuuspuisto, jossa jo tällä hetkellä on yli 90 tuotanto-, logistiikka- ja ympäristöalan yritystä, käsittäen lähes 1 500 työpaikkaa. MOREsta tehdään edelläkävijää ja mallia kestävä kehityksen mukaiseksi logistiikka- ja yritysalueeksi. Poikkeuksellista hankkeessa on merkittävä kuntayhteistyö, jossa kahden kunnan elinkeinoaluetta rakennetaan tiiviisti yhdessä.

Yritysalueella tehostetaan ja minimoidaan tuotannon, logistiikan ja kiertotalouden välimatkoja ja toteutetaan siten vihreää siirtymää. MOREn sydämessä on kiertotalouskeskus, joka on jo ympäristöluvitettu. Tavoitteena on sertifioida MORE vähähiilisenä yritysalueena. Alue onkin aloitteentekijä vähähiilisten yritysalueiden sertifiointissa. Alueellinen energiaan liittyvä suunnitelma on valmis ja jatkotoimenpiteet ovat käynnissä alueellisten energiatoimijoiden kanssa. MOREn kehittämistä tukee tiivis hankeportfolio kansallisten ja kansainvälisten korkeakoulujen

kanssa, jossa sisältöinä ovat mm. älyliikenne, ekoteollisuuspuistot ja uudistuvan teollisuuden verkostot.

MORE toimii myös pääkaupunkiseudun liikenteellisen paineen purkajana. Tavaraliikenne voidaan synkronoida esimerkiksi Vuosaaren sataman aikatauluihin ja edistää myös siten liikenteen vähähiilisyystavoitteita. Tavoitteena on mm. vähentää suurten rekkojen ylimääräistä ajoa ja niistä syntyviä päästöjä.

Osana yritysaluetta tullaan toteuttamaan uusi raskaan liikenteen ja HCT-kuljetusten tarpeita vastaava älyteknologialla varustettu levähdys- ja palvelualue. Pääväylän, valtatie 3:n, varrella sijaitseva alue palvelee isoa osaa eteläisen Suomen tavaraliikenteestä. Alueen suunnittelussa varaudutaan vahvasti tulevaisuuden raskaan liikenteen vähäpäästöisten ja päästöttömien käyttövoimamuotojen (mm. biokaasu, sähkö, vety) infrastruktuurin rakentamiseen fossiilittoman liikenteen tiekartan tavoitteiden mukaisesti. HCT-alue palvelee myös erinomaisesti TEN-T-verkon kehittämistarpeita raskaan liikenteen osalta.

Kuntien ja yritysten tekemien investointien lisäksi MORE tarvitsee toimivamman yhteyden päätieverkkoon. MOREn logistiikka-alueen liikenneyhteyksien parantaminen tukee samalla kumipyöräliikenteeseen tukeutuvan tavara- ja vientikuljetusten kehittämistä ekologisemmaksi.

Tavoitteiden toteutumiseksi tarvitaan nopeasti eritasoliittymä MORE-alueelta valtatielle 3. Valtion osarahoitus eritasoliittymälle on erittäin tärkeä. Toteutusvalmius liittymälle on hyvä ja siksi valtion rahoitusosuus liittymäjärjestelyihin tulee voida osoittaa jo vuodelle 2023, kuitenkin viimeistään vuosille 2024–2025.

Bio- ja kiertotalouden kehittämisen tukeminen

Kanta-Häme on jo pitkään ollut edelläkävijäalue bio- ja kiertotalouden alalla. Kiertotalouden symbiooseja luodaan Forssan seudulla ja Suomen suurin muovimateriaalien kierrättämisen osaja Fortum toimii Riihimäellä. Luonnonvarakeskus Luken päätoimipaikassa Jokioisilla tehdään merkittävää tutkimustyötä ja Hämeen ammattikorkeakoulu HAMKin biotalouden insinöörikoulutus Forssassa on ainutlaatuista Suomessa. Myös energiakysymykset kytkeytyvät maakunnassamme vahvasti koko bio- ja kiertotaloustematiikkaan.

Maamme bio- ja kiertotaloutta tukevat toimet tulee mahdollistaa ja priorisoida korkealle. Luonnonvarojen kestäväan käyttöön on luotava kannustimia ja luonnonvarojen hyödyntäminen on saatava suunnitelmalliseksi siten, että siinä huomioidaan raaka-aineiden kierrättäminen.

Julkisella ja yksityisellä sektorilla sekä oppilaitoksissa tapahtuvan bio- ja kiertotalouden ja energiainnovaatioiden tutkimuksen, kehittämisen ja käyttöönoton on oltava yksi merkittävimpiä painopisteitä tulevaisuuden näkökulmasta.

Elintarvikeomavaraisuus elinvoima- ja huoltovarmuustekijänä

Koronapandemia ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ovat osoittaneet, että suomalaisten perustarpeiden toteutuminen myös poikkeusoloissa on pystyttävä turvaamaan kansallisesti. Elintarviketuotanto on yksi keskeisimmistä asioista.

Luonnonvarakeskus Luke Jokioisilla tekee suomalaista elintarviketuotantoa merkittävästi hyödyttävää tutkimustyötä. Hyötyä on saatavissa myös elintarvikkeiden viennille. Raaka-aineiden tuotanto ja elintarvikejalostus ovat elinvoimatekijöitä. Ruokaketjun alkupään kannattavuus on oleellista tuotannon jatkuvuuden kannalta. Kotimaisten elintarvikkeiden hyvä laatu ja tuotantomenetelmien läpinäkyvyys ovat vahvuuksia, joita pitää tukea.

Luken Jokioisilla tarvitsemat ja osin jo aloitetut mutta keskeytyneet investoinnit on saatava jatkumaan ja panostuksia elintarvikkeiden tuotantoa ja tuotteistamista tukevaan tutkimukseen on lisättävä.

Tieverkon kehittäminen ja kunnosta huolehtiminen – myös alemman tieverkon osalta

Tiedostamme valtion tiukan budjettitilanteen, mutta pidämme toimivista logistiikka- ja liikenneyhteyksistä huolehtimista erittäin tärkeänä. Huolimatta maanteiden kunnossapito- ja korjauskustannusten noususta on myös alemman tason tieverkko pystyttävä pitämään käyttökelpoisessa kunnossa etenkin elintarviketuotannon ja metsätalouden tarvitsemien kuljetusväylien osalta. Kyse on turvallisuuden ja huoltovarmuuden säilyttämisestä. Viime aikoina maanpuolustukseen ja huoltovarmuuteen liittyvän liikkuvuuden tarpeet ovat nousseet uudelle tärkeystasolle.

Merkittävää on myös se, että liikenne itärajan yli molempiin suuntiin on ennusteiden mukaan pysähdyksissä pitkän aikaa. Yritykset ja tuotantolaitokset hakevat uusia kuljetusreittejä, johon läntisellä ja eteläisellä Suomella on ratkaisuja tarjottavana. Läntisen ja eteläisen Suomen satamayhteyksien on voitava palvella yhä suurempia tavaravirtoja. Tämä painopisteen muutos on aiheellista ottaa huomioon väyläinvestoinneista päätettäessä.

Hämeen liitto korostaa valtatie 2:n kehittämistarvetta, joka on oleellinen poikittaisliikenteen väylä vilkkaalla ja tavarakuljetuksille tärkeällä yhteysväylällä, jolla ei ole olemassa raideyhteyttä.

Omana erityiskysymyksenään Hämeen liitto haluaa tuoda esiin kantatie 54:n muuttamisen valtatieksi ja kehittämisen vt-tasoisena poikittaisliikenteen väylänä.

Uuden teknologian opetus, robotiikka ja tietoverkot

Teknologia, robotiikka ja automaatio, jotka hyödyntävät 5G:tä ja tulevaa 6G:tä tulevat yhä vahvemmin osaksi suomalaisten arkea ja toivottavasti myös suomalaista osaamista, jo tulevan hallituskauden aikana. Maamme tarvitsee edelläkävijyyttä 5G-teknologian käytännön hyödyntämisessä. Tähän meillä on mainiot edellytykset, vaikka globaali kilpailu on kova.

Kyse on Suomen ja Euroopan kilpailukyvästä. Robotiikalla ja automaatiolla on oma osansa ratkaisuksi osaavan työvoiman saatavuuden ongelmaan. Asian merkitys ja mahdollisuudet Suomelle ja Kanta-Hämeelle edellyttävät, että tulevaan hallitusohjelmaan kirjataan tavoite uuden teknologian opetuksen sisällyttämisestä kansalaistaitoihin, joka lähtee lasten ja nuorten opetuksesta. Robotiikan opetukseen luotu Riihimäen malli on toiminnassa ja valmis otettavissa käyttöön muuallakin.

Digitaalisten kuilujen torjuminen on tärkeää. Digitaaliset sovellukset esimerkiksi ikäihmisten kotona asumisen tukemiseen tulevat lisääntymään. Heidän digitaaloistaan on kehityksen myötä kyettävä huolehtimaan ja tukemaan.

Digipalveluiden hyödyntäminen edellyttää toimivia tietoverkkoja. Suomen tietoverkottamista on jatkettava yksityisen sektorin investoinneilla ja tarvittavilta osin julkisen hallinnon tukemana ja ohjaamana.

Uudenlaiset korkeakoulukamukset alueellisen koulutuksen, TKI-toiminnan ja elinkeinoelämän stimuloijana

Kanta-Häme ja Kymenlaakso ovat ainoina maakuntina innovaatioekosysteemi-sopimusten ja siten strategisesti kohdennettujen TKI-rahoitusten ulkopuolella, koska niiltä puuttuu oma yliopistokeskus. Asetelma on pitkällä aikavälillä kestämaton. Mikäli kansallisesti ei ole valmiuksia perustaa uusia yliopistokeskuksia, alueellisesti mahdollinen ratkaisu on kotimaisten ja eurooppalaisten yliopisto- ja korkeakoulukumppanuuksien kautta tehtävä sopimusperusteinen yliopistoyhteistyö. Sopimusperustainen yhteistyö mahdollistaa uudenlaisen, verkottuneen TKI-toiminnan sekä lisää eritasoisten korkeakoulututkintojen suorittamismahdollisuuksia alueilla, joilla ei tällä hetkellä ole omaa yliopistoa tai yliopistokeskusta.

Yliopistot, yliopistokeskukset ja ammattikorkeakoulut ovat aluekehityksen moottoreita, jotka pystyvät luomaan monipuolisia aluetta ja elinkeinoelämää hyödyttäviä kehittämishankkeita. Kanta-Hämeessä toimiva Hämeen ammattikorkeakoulu HAMK tukee maakunnan vahvuuksia, edistää yritysten sijoittumista alueelle ja vahvistaa alueen TKI-toimintaa. HAMK toimii myös yhdyspintana kansainvälisiin tutkija- ja kehittämisverkostoihin, rahoitusmahdollisuuksia unohtamatta. Maakunnassamme merkittävää tutkimustoimintaa tekevät lisäksi Helsingin yliopiston Lammin biologinen asema sekä Luonnonvarakeskus Luke, jonka Jokioisilla sijaitseva toimipiste on kattava biotalouden ja ruokajärjestelmän

tutkimusalusta. Yhdessä nämä toimijat muodostavat merkittävän osan Hämeen tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kapasiteetista.

HAMKin tutkimusyksiköt Bio, Edu, Smart ja Tech tekevät korkeatasoista soveltavaa tutkimusta ja opetusta. Menestystä näillä osaamisalueilla voidaan edelleen edistää mm. kotimaisilla ja eurooppalaisilla yliopistoalliansseilla ja kumppanuussopimuksilla, kuten RUN-EU-verkoston avulla. Nykyinen kaupunkikehitykseen kytkeytyvä ekosysteemipolitiikka ei kuitenkaan tunnista kumppanuussopimukseen perustuvaa toimintatapaa yliopistokeskusta vastaavana tahona.

Mikäli uusia yliopistokeskuksia ei ole valmiuksia perustaa, tulee Kanta-Hämeen maakunnan osalta mahdollistaa vaihtoehtoinen, sopimukselliseen yliopistokumppanuuteen perustuva etenemistapa, joka tunnustetaan strategisen TKI-rahoituksen kohdentamisessa. Alueiden TKI-tarpeisiin vastaavien korkeakoulujen merkitys tulee huomioida korkeakoulupolitiikassa. Poliittisesti ja lainsäädännöllisesti on mahdollistettava yliopistokeskuksia vastaavien uudenlaisten korkeakoulukampusten luominen, joissa voidaan sopimuksellisesti toteuttaa kansainvälistä yliopistotasosta tutkimusta, innovaatiotoimintaa ja koulutusta.

Siirtymä fossiilisista polttoaineista puhtaisiin energiamuotoihin

Pidämme tärkeänä, että Suomessa ja Kanta-Hämeessä edistetään ripeästi omavaraisuutta energian, etenkin sähköenergian tuotannossa vähentäen samalla riippuvuutta fossiilisista polttoaineista.

Venäläisen kaasun varassa toimivien yritysten ja tuotantolaitosten siirtymistä vaihtoehtoisten energialähteiden käyttöön on tuettava riittävällä rahoitus- ja kehitysohjelmilla. Nähtävissä on, että raskaan liikenteen käyttövoimina mm. biokaasu, vety ja sähkö ovat mahdollisia ratkaisuja kotimaisiin ja puhtaampiin energiamuotoihin.

Alueellinen energiatuotanto luo myös alueelliset markkinat biopolttoaineille, mikä tukee päästöjen vähentämistä. Hajautetun energiatuotannon, biokaasuliiketoiminnan ja muiden kotimaisten biopolttoaineiden edelläkävijyyttä tukevat valtionhallinnon toimenpiteet on kirjattava tavoitteiksi.

Hiilineutraalisuustavoitteiden saavuttamiseksi on tärkeää, että päästötöntä perusvoimatuotantoa sekä tuuli- ja aurinkoenergiaa rakennetaan riittävästi lähitulevaisuudessa. **Energian varastointiratkaisujen kehittämiseen on kohdennettava merkittävästi TKI-panostuksia.**

Tuulivoimaloiden tarvitsemista alueista maksettavissa korvauksissa on jätetty huomiotta korvaukset tiealueista tuulivoima-alueilla. Asian korjaaminen on syytä aloittaa, jotta tuulivoimaloiden määrää saadaan lisättyä.

Aluelähtöisen kehittämisen voimavarat

Suomen eri alueet poikkeavat vahvuuksiltaan ja mahdollisuuksiltaan toisistaan. Hämeen liitto pitää tärkeänä, että aluelähtöiselle kehittämiselle taataan riittävät mahdollisuudet.

Kokonaisuus käsittää mm. alueille allokoitavan ja alueilla päätettäväksi tulevan kehittämisen tukirahoituksen riittävän määrän. Oikeaan osuva kohdentaminen edellyttää riittävää aluetuntemusta ja alueen kehittämistahdon ja -suunnan tuntemusta. Voimavarojen kokoamisen näkökulmasta tämä tarkoittaa myös toimivaa yhteistyötä ja kumppanuuksia. Tästä syystä myös valtion kehittäjä- ja rahoittajaorganisaatioiden, mm. ELY-keskusten, tulee toimia paikan päällä maakunnissa yhdessä muiden kehittäjäkumppaneiden, kuten maakunnan liittojen kanssa, mikäli valtion aluehallintoa uudistetaan.

Annamme Hämeen liitossa mielellämme lisätietoja ja taustoitamme kehittämisen kärkitavoitteitamme:

Maakuntajohtaja Toni K. Laine
050 463 7810
toni.k.laine@hame.fi

Yhteysjohtaja Jouko Ylipaavalniemi
050 327 2837
jouko.ylipaavalniemi@hame.fi